УДК 336.226.1

ПОДАТОК НА ПРИБУТОК – НАСЛІДКИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ

Гордієнко Є.С., *к.е.н., доц.*
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган – Барановського

В статье обращено внимание на основные изменения системы налогообложения относительно налога на прибыль в соответствии с принятым Налоговым кодексом; проведен анализ формирования государственного и местного бюджета за счет налога на прибыль; рассмотрены преимущества, и недостатки налогообложения прибыли; предложенные пути относительно благоприятных условий самофинансирования для предприятий.

Ключевые слова: *налог на прибыль, налоговая реформа, Налоговый кодекс, государственный бюджет, валовые затраты, амортизационные отчисления, налоговая система.*

In clause, the attention to the basic changes of system the taxation concerning the tax to profit is inverted according to the accepted Tax code; the analysis of formation of the state and local budget is carried spent at the expense of the tax to profit; the advantages, and lacks of the taxation of the profit are considered; the offered ways concerning favorable conditions of self-financing for the enterprises.

Key words: *the tax to profit, tax reform, Tax code, state budget, total expenses, amortization deductions, tax system.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі головна мета держави полягає в досягненні такого рівня розвитку податкової системи, який би зміг, забезпечуючи доходи бюджету, не стримувати процеси накопичення, зростання виробництва, не призводити до збоїв у структурі суспільного господарства. Рішенню цих та інших, не менш важливих завдань підпорядкована податкова реформа. Одним із шляхів вирішення сучасних проблем, що пов'язані з оподаткуванням, стало прийняття Податкового кодексу України (ПКУ) – документа, положення якого забезпечили систематизацію норм, що регулюють податкові правовідносини, усунули недоліки та протиріччя нормативно-правових актів з питань оподаткування і створили правову основу для функціонування ефективної податкової системи. А одне з особливих місць у податковій системі України займає податок на прибуток підприємств [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем сучасної податкової системи в цілому, а також податкової політики у сфері оподаткування прибутку підприємств присвячені роботи вітчизняних учених: М. Бейгельзимера, О. Василика, В. Вишневського, М. Дем'яненка, Т. Єфименко, Ю. Іванова, О. Костяної, П. Лайка, О. Попруженко, А. Поддерьогіна, В. Синчака, А.Соколовської, Л. Шаблистої, І. Чугунова, С. Юрія, С. Юшко та ін., які в своїх працях розглядали не тільки проблеми, але й напрями їх розв'язання. Але все ж таки є аспекти, які залишаються недослідженими чи потребують більш детального аналізу.

Постановка завдання. Метою дослідження є оцінка сучасного стану оподаткування прибутку та формування механізмів його удосконалення в умовах дії Податкового кодексу України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Податковий кодекс від 2 грудня 2010 р., № 2755VI, вперше за час існування податкової системи України акумулює в собі всі норми, що регулюють її, за винятком правового забезпечення функціонування податкової служби України. Зокрема, він передбачає скорочення видів податків і зборів, суттєві зміни порядку їх адміністрування та механізму сплати, поступове зниження ставок ПДВ і податку на прибуток, прогресивну шкалу оподаткування доходів фізичних осіб. Однією з новацій Податкового кодексу України є зміна порядку оподаткування прибутку підприємств. Податок на прибуток підприємств один з провідних податків в Україні, хоча протягом останніх років зменшується фіскальна значимість цього платежу, але паралельно з цим посилюється його регулюючий вплив на економічні процеси.

Прибутковий податок сплачує більшість юридичних осіб, причому платежі займають значну частку витрат підприємства, саме тому за допомогою запровадження пільг, або навпаки через посилення податкового тягаря, можна впливати на економічні процеси підприємців, мотивуючи їх до тих чи інших дій.

З 01.04.2011 р. ІІІ розділ Податкового кодексу «Податок на прибуток» набрав чинності, згідно з яким, об'єктом оподаткування податку на прибуток слід вважати – прибуток з джерелом надходження з України та за її межами, який визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду.

Також згідно з Податковим кодексом України, заплановане поступове зменшення податку на прибуток до 2014 року: 23% до 31 грудня 2011 року, 21% до 31 грудня 2012 року, 19% до 31 грудня 2013 року, 16% – з 1 січня 2014 року [1].

На перший погляд, сумарне зменшення податку на 9% має переконливий вигляд, але слід пам'ятати, що існують декілька положень ПКУ у відповідності з якими прибуток щодо оподаткування може значно зростати через заборону відносити на валові витрати:

- будь-які товари та послуги, що придбані у платників єдиного податку;
- послуги сфери консалтингу, реклами, маркетингу та інжинірингу, яку були надані нерезидентами, що мають офшорний статут.

Відмітимо, що податок на прибуток підприємств забезпечує значні надходження коштів до Державного бюджету – він є одним з бюджетоутворювальних податків податкової системи України, доля якого займає до 20% від загального обсягу податкових надходжень.

Податок на прибуток посідає друге місце після ПДВ за значущістю у доходах Державного бюджету. Так, структура доходів загального фонду Державного бюджету України в 2009-2011 рр. свідчить про тенденцію до зниження питомої ваги податку на прибуток, що відображено у таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка частки податку на прибуток у загальній сумі податкових надходжень Державного бюджету України, %

Показники	Роки						Абсол. відхил.	
	2009		2010		2011		2011 - 2009	2011- 2010
Податкові надходження, всього	71,5	100,0	74,5	100,0	83,2	100,0	11,7	8,7
Податок на прибуток підприємств	17,1	23,9	15,8	21,3	15,8	18,93	-1,3	-

За даними таблиці 1 видно, що нововведення в оподаткування прибутку підприємств суттєво не вплинули на роль даного податку в бюджетних доходах. Згідно із Законом України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» частка податку на прибуток у доходах державного бюджету залишилася на рівні минулого року і склала 15,8% [2]. Це свідчить про те, що номінальна ставка податку не відображає реальності – так званої "ефективної" ставки податку, яка є значно вищою.

Ефективна ставка залежить від того, як визначається обсяг валових витрат бізнесу: чим більші валові витрати, тим менший прибуток декларують підприємства і, відповідно, менше сплачують податку. Проте низка змін у податковому законодавстві можуть призвести до зниження суми і частки податку на прибуток підприємств у доходах Державного бюджету [4].

Відмітимо, що сьогодні Податковий кодекс України фактично декларує податкову політику держави, коли на високому рівні тримається не податок на прибуток, а інші податки і збори, вважаючи, що поступове зниження податку на прибуток дасть змогу утримати конкурентний рівень українських підприємств, що, своєю чергою, з часом знизить тонізацію економіки.

Відповідно до статистичних даних Державної податкової адміністрації в Донецькій області можемо розглянути частку податку на прибуток у структурі податкових надходжень до Державного бюджету за 2011 р. (табл. 2).

За даними таблиці 2 видно, що в Донецькій області податок на прибуток має значну питому вагу серед податків, що формують Державний бюджет. Так, його обсяг по області у 2011 р. склав 42,81% від загальної суми податкових надходжень.

Таблиця 2

Структура податкових надходжень до Державного бюджету у Донецькій області за 2011 р., (млн. грн.)

Вид податку	Донецька область	
	Обсяг	Питома вага, %
Податок на прибуток	4611,7	42,81
Податок на додану вартість	5409,1	50,21
Плата за воду	156,8	1,46
Збір за забруднення навколишнього середовища	72,1	0,67
Єдиний податок	35,2	0,33
Інші	486,57	4,52
Всього	10771,3	100

Позитивними наслідками запровадження податкової реформи в Україні, що вплинули на збільшення надходжень з податку на прибуток стали: наближення бухгалтерського та податкового обліку, що створило сприятливий фіскальний простір для бізнесу та інвестицій.

Більш наглядно частку податку на прибуток у структурі податкових надходжень за 2011 р. можна побачити на рис. 1.

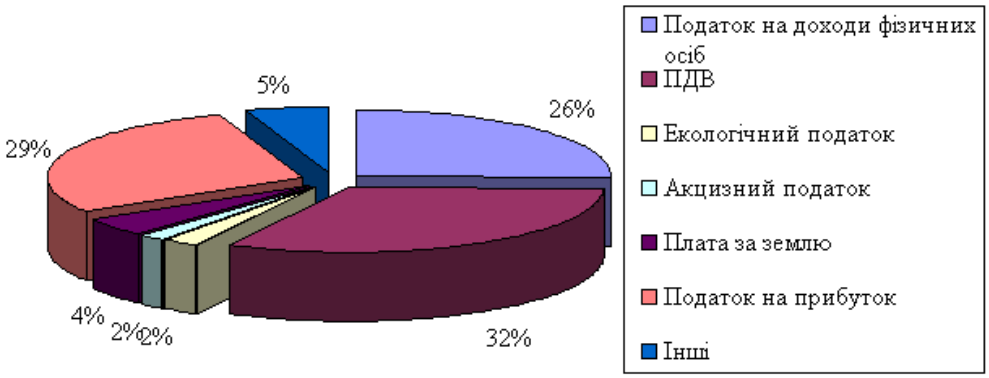

Рис. 1. Структура податкових платежів до зведеного бюджету в Донецькій області за 2011 р.

З рисунку видно, що податок на прибуток займає помітну частину в загальній структурі надходжень до зведеного бюджету. Але необхідно відзначити, що його середньомісячний розмір у 2011 р. порівняно з 2010 р. збільшився на 205,05 млн.грн. і склав 589,36 млн.грн.

Відмітимо і те, що незважаючи на зниження ставки податку на прибуток та надання преференцій окремим видам діяльності, досягнуто детінізації прибутку прибуткових підприємств. Продовження зменшення у 2012 році податкового тиску на платників за рахунок зниження ставки податку на прибуток з 23 % до 21 % буде і в подальшому сприяти легалізації економіки. Так, на період з 1 квітня 2011 року до 1 січня 2016 року застосовується ставка 0 відсотків для платників податку на прибуток, у яких розмір доходів кожного звітного податкового періоду наростаючим підсумком з початку року не перевищує трьох мільйонів гривень та нарахованої за кожний місяць звітного періоду заробітної плати (доходу) працівників, які перебувають з платником податку у трудових відносинах, є не меншим, ніж дві мінімальні заробітні плати, розмір якої встановлено Податковим кодексом України [1].

Із врахуванням фактичного фінансового результату підприємств від звичайної діяльності до оподаткування за підсумками 2011 року та прогнозного росту у 2012 році позитивного фінансового результату на 14,7 %, пропонується на 2012 рік збільшити річні показники з податку на прибуток підприємств на 3,4 млрд. грн.

Оскільки податок на прибуток складає основну частку витрат підприємств, за рахунок удосконалення оподаткування прибутку підприємств повинні бути зроблені реальні кроки назустріч підприємництву. Щодо цього, слід створити сприятливі умови для самофінансування інвестицій, найважливішими з яких є:

- можливість використання прискореного методу нарахування амортизації;
- збільшення норм амортизаційних відрахувань.

Таким чином, зазначимо, що при збільшенні норм амортизаційних відрахувань відбувається зменшення оподаткованого прибутку, що впливає на зниження такого рівня відрахувань, який формує бюджет країни.

Використання чинника прискореної амортизації як основи для економічного стимулювання пояснюється його внутрішніми властивостями. Так, прискорена амортизація для підприємств має особливий вид трансферту від держави на розвиток інвестиційної діяльності - субсидію. Амортизаційні відрахування за своєю природою є найстабільнішим джерелом коштів для підприємства, які не залежать від зміни зовнішньої ситуації. Крім того, вони є власними коштами бізнесмена, що дає змогу йому не залучати позики у вигляді недешевих кредитів для інвестування. Контроль державних органів за цільовим призначенням амортизаційного фонду і штрафи у вигляді додаткового податкового навантаження є найкращою запорукою для того, щоб витрачати його на модернізацію і розширення виробництва. Прискорена амортизація дає змогу отримати гроші вже сьогодні, тобто у перші роки після введення основних фондів, і спрямувати їх на подальший розвиток.

Висновки. Підводячи підсумки, можна з впевненістю стверджувати, що податок на прибуток займає значну частку як у Державному, так і в регіональних бюджетах, а його доля впливає на частку надходження до зведеного бюджету країни.

У процесі проведеного аналізу, ми встановили, що введення в дію Податкового кодексу для реформування механізму надходжень податку на прибуток можна досягти збільшення доходної частини бюджету, а як результат і виконання таких пріоритетних завдань держави, як: формування раціонального співвідношення між накопиченням і споживанням; стимулювання інвестиційних процесів; підтримка інноваційної діяльності; насичення ринку соціально значущими товарами та послугами; прискорений розвиток депресивних регіонів та багато інших.

Ефективність змін на законодавчому рівні, що безпосередньо відображається на обсязі справляння податків і є позитивним зрушенням у проведенні фіскальної політики держави. Податковий кодекс

України спрямовано на розв'язання такого актуального питання як адміністрування системи оподаткування, для чого необхідні системність та послідовність, а саме по податку на прибуток. Держава та її владна еліта повинні забезпечити баланс прав та обов'язків усіх учасників податкових правовідносин.

Отже, перші етапи дії Податкового кодексу виявили низку ключових моментів, яким необхідно приділити першочергову увагу, зокрема: дієвості системного виявлення фактів зловживань та корупції (як з боку платників, так і контролюючих органів); узагальненню результатів професійного аналізу практичного застосування окремих процедур оподаткування; оперативне реагування на невідповідність отриманих результатів запланованим та внесення відповідних змін та доповнень до Податкового кодексу.

Література

1. Податковий кодекс України (із змінами, внесеними згідно із законом № 2856-VI від 23.12.2010 р.) : [Електронний ресурс] – Режим доступу: http : //zakon.rada.gov.ua/cgibin/laws/main.cgi?page=1&nreg=2755-17&new=1.
2. Костяна О.В. Оподаткування податком на прибуток підприємств в Україні на різних стадіях економічного циклу // Стан і проблеми оподаткування в умовах мінливої економіки: Матеріали XI-ої Міжнародної науково-практичної конференції. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2011. – С. 283 – 287.
3. Попруженко О.А. Податок на прибуток: реформування податкового обліку // Стан і проблеми оподаткування в умовах мінливої економіки: Матеріали XI-ої Міжнародної науково-практичної конференції. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2011. – С.352 –355.
4. Юшко С. Оцінка чинного механізму визначення прибутку як об'єкта оподаткування / С. Юшко // Фінанси України. – 2010. – №5. – С. 66–75.